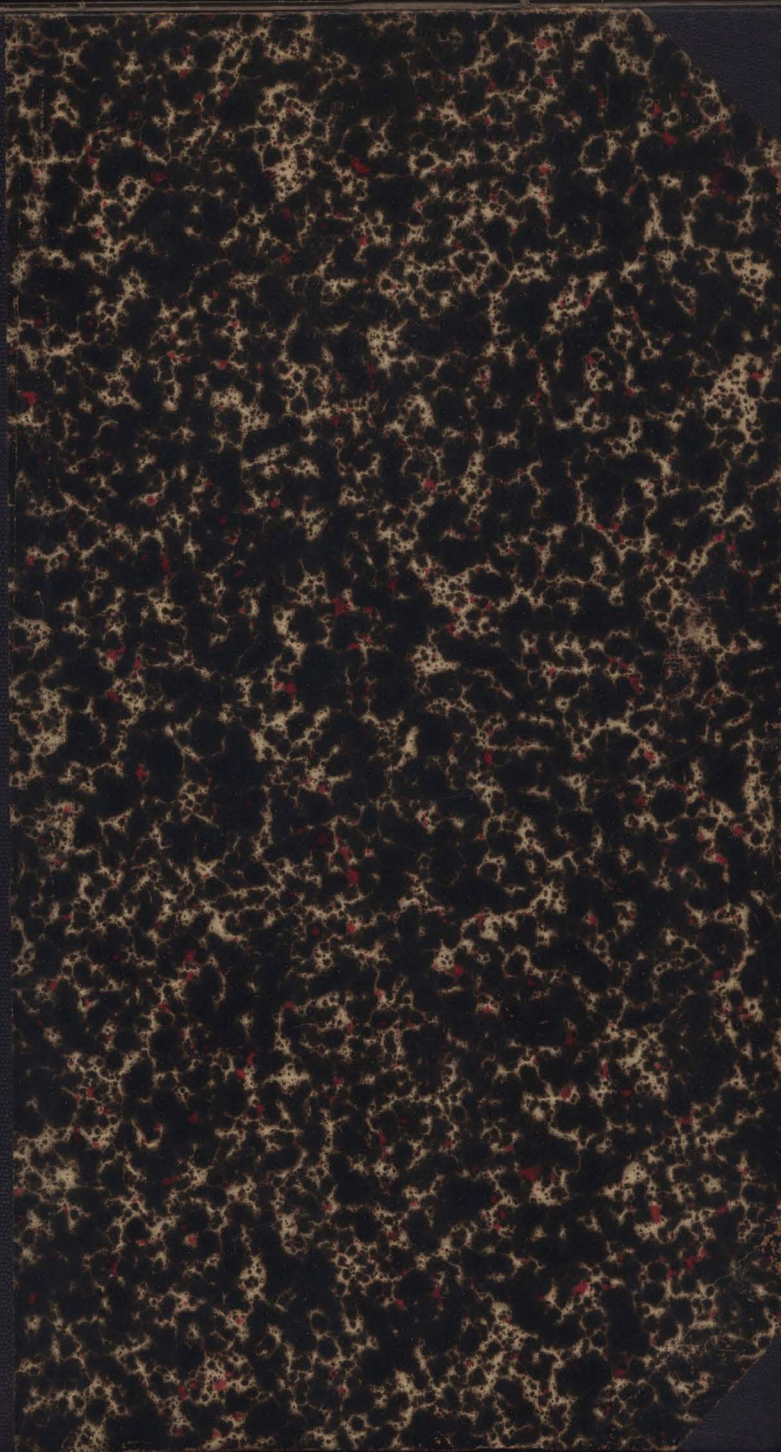


718

Y

89





Tx / A-2.

OEE Könyvtár  
ÁII.EII. 2018



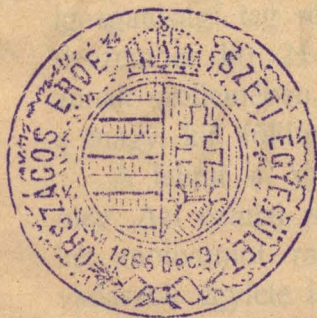
# A kincstári erdőgazdaságok vadászatának hasznosítása

IRTA

KAÁN KÁROLY

\*

Különlenyomat  
az "Erdészeti Lapok" 1904. évi II. és II. füzetéből



*A. h. 2172. sz.*

BUDAPEST

"Pátria" irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság nyomása  
1904.

A kincstári erdőgazdaságok  
vadászatának hasznosítása

IRTA

KÁNYI KÁROLY

Közlönyvel

az "Erdészeti Lapok" 1894. évi II. és III. társaság

1894

*Handwritten signature and date:*  
K. K. 1894. évi



BUDAPEST

Magyar Királyság Erdészeti Igazgatósága

1894

**U**gy értesülünk, hogy kincstári erdőgazdaságaink vadászatának kérdését a magyar földmívelési kormány rendezni kívánja.

Hogy ezuttal mely körülmények hozták napirendre ezt az utóbbi években eléggé összebogozott és sokat vajudott kérdést, nem tudjuk. Egyedül annyit tudunk, hogy az Országos Magyar Vadászati Védegylet 1903. évi december hó 15-én tartott igazgatósági ülésében gr. Nádasdy Ferencz elnök bejelentette Tallián Béla magy. kir. földmívelésügyi miniszter abbeli kívánságát, hogy a kincstári erdőgazdaságok vadászatának hasznosítása tárgyában az egylet véleményét óhajtja ismerni. És tudjuk azt még, hogy ez egylet a Csik Imre igazgatósági tag részéről kidolgozott javaslatot 1903. évi december hó 21-én tartott ülésében már tárgyalta, sőt annak szellemében december hó 24-iki kelettel fel is irt a magy. kir. földmívelésügyi miniszterhez.

A felirat a Vadászlap 1904. évi 2. számában jelent meg. Azt ezuttal részleteiben tárgyalni nem kívánjuk. Csak két motívumot ragadunk ki belőle! Az egyik, hogy a vadászok egylete is keresi már a módot, a melylyel a kincstári kezelő és őrző személyzetnek a vadászat iránt való érdeklődése újra felköltessék. A másik, hogy már ez az egyesület is reámutatni kénytelen a fővadnak némely helyütt



olyan aránytalanul nagy számára, hogy „az erdőgazdálkodást a felujtás nehézsége miatt megakadályozza!”

E két motívumot különös hangsulyozással emeljük ki a javaslatból!

Mi ugyanis, a kik az erdőnek élünk, a kiket hivatásunk fűz az erdőhöz, régóta hangsulyozzuk, mert méltatni tudjuk e két körülmény fontosságát.

Amiként holtnak találjuk az erdőt vad nélkül, azonképpen elhibázottnak tartjuk az olyan állapotot, a hol a vad meggátolja a gazdaságot abban, hogy az erdőnek fontosabb nemzetháztartási hivatását érvényesítse. Utóvégre is manapság, és főleg a *kincstári* erdőgazdaság nem lehet *első sorban* a vadért és a vadászatnak, de szolgálhat, sőt szolgálnia kell arra is, hogy benne vad is legyen és vadászszanak. Mert végeredményében mégis csak úgy áll a dolog, hogy a vadászat első sorban szórakozás és csak másodsorban lehet jövedelmezési ág is, míg az erdő és az abban üzőtt gazdaság éppen a legműveltebb nemzeteknél és éppen azok kincstári birtokain elsőrendű gazdasági tényező.

Hasonló a következtetésünk menete a másik körülményt illetőleg is. Mert a miként nem képzeljük, hogy az erdész hivatásának örömteljes odaadással éljen akkor, ha éppen neki a ténykedését legjobban lelkesítő szórakozás, a vadászat tiltva van, azonképpen nem helyeselhetjük, ha valaki vadászszenvedélyétől elvakítva az erdőt és éppen az állam erdejét és az abban üzőtt gazdaságot főleg a vad és nem az okszerű államgazdaság szempontjából látja első sorban fontosnak.

Mi azt hisszük és reméljük, hogy a most kifejtettekkel egyező, vagy legalább is hasonló nézetek adhattak impulzust az erdőgazdasági érdekek első és leghivatottabb őrének, a kincstári erdőgazdaság fejének és egyben lelkes vadásznak,

Tallián Béla m. kir. földmivelésügyi miniszternek azon elhatározásához, hogy a kincstári erdőgazdaságok vadászatának kérdését újból napirendre hozza.

Hitünk pedig annál erősebb, mert a vadászok egyletének feliratában is éppen ezek a motivumok ujak és olyanok, a melyek a figyelmes olvasót lekötik és gondolkodásra utalják.

Éppen ezért mi, a kik szívvvel és lélekkel vagyunk vadászok, de egyben erdőgazdák is, szívesen hordjuk össze mindazt, a mi e kérdés olyan megfejtéséhez vezethet, hogy az a kincstári erdőgazdaság érdekeinek is megfeleljen.

Ez a célzat vezet bennünket máris, amidőn alább a külföld olyan országai kincstári erdőbirtokának vadászati viszonyait ismertetjük, a mely országokban ugy az erdőgazdaság, mint a vadászat magas fokot ért el. Közöljük e vázlatos, de gonddal egybeállított ismertetésekét annál is inkább, mert gyakorta történnek hivatkozások a külföld vadászati viszonyaira, mint olyan fejlett állapotokra, a melyek után nekünk törekednünk célirányos.

### *I. Osztrák örökös tartományok.*

Az osztrák örökös tartományok állami és alapítványi erdőbirtokai közül azokon, amelyek a császári udvar részére rezerválva nincsenek, a vadászatot kisebb részben bérbeadással, nagyrészt pedig házi kezelésben hasznosítják.

„Ahol *erdőgazdasági érdekek* a bérbeadást ellenzik, ott a házilagos kezelés dívik“; amely területek pedig az erdőgazdálkodást nem zavaró, tartós és észszerű vadászatra alkalmasak, azok bérbeadással hasznosíthatnak. E bérbeadott területeken a törvény általános és a szerződés különleges intézkedéseinek betartása fölött a kincstári erdőgazdaság tisztii és altisztii személyzete ügyel szabályszerű kötelességből folyólag.

Ahol a bérbeadást különleges gazdasági viszonyok nem ajánlják, ott — mint fennebb említettük — a házilagos kezelés dívik. Ilyen esetekben a vadászat szabályokhoz kötött gyakorlása az erdő-

gondnokok teendője, akik a vadászati üzemre vonatkozó minden éves javaslatot a vadfentartás, esetleges szaporítás vagy apasztás érdekének figyelemben tartása mellett az erdőigazgatóságok jóváhagyása elé terjesztik, és akik a lelövést a jóváhagyott vadászati üzemterv szerint s a védszemélyzet igénybevétele mellett fogantositják s az elejtett vadat az erdőigazgatóságok utasításai szerint értékesítik.

A vadászat hasznosításának egy harmadik módja az, hogy annak gyakorlását bizonyos kerületekben mérsékelt bér ellenében az erdőgondnokok számlájára engedik meg, vagyis hogy a kincstár a vadászat gyakorlása tekintetében az erdőgondnokokkal szerződéses viszonyba lép.

Az a kincstári és alapítványi terület, a melyen a vadászatot a most vázolt háromféle mód valamelyike szerint gyakorolják, a terméketlen területek beszámításával 1.316,469 *ha*, amelyből 321172 *ha* az alapítványi birtokra esik. Ezenkívül van Salzburgban 23054 *ha* olyan idegen birtok, amelynek vadászata a kincstárt illeti, valamint 3650 koronáért bérel a kincstár további 243104 *ha* olyan magánbirtokrészeket, amelyek kincstári vadászterületek kikerítésére hivatvák. Ekként tehát a vadászatra szolgáló terület 1.582,627 *ha*, mely 302 vadászkerületre van felosztva. Ezen területből átlagosan 747,985 hektáron volt a vadászat házi kezelésben, míg 834642 *ha* tetemesebb részében a vadászatot a császári udvar gyakorolta, kisebb részében pedig bérbébe volt adva.

## II. Elsass-Lotharingia.

Elsass-Lotharingia állami és osztatlan tulajdonu egyéb erdőbirtokain a francziák idejében a vadászatot bérbébe adták mindenütt. Amint azonban a németek uralma s ezzel egy belterjesebb erdőgazdaság vette kezdetét, a körülmények csakhamar beigazolták azt, hogy *„a vadászat hasznosítása tekintetében meglévő e szokással szakítani kell, mert az erdőtisztek szolgálatai kedvének emelésére, valamint az erdőgazdasági teendők iránt való érdeklődésük fenntartására a vadászat házilagos gyakorlása kínálkozott egyedüli módszerül“*.

Beigazolódtott továbbá, hogy *„nem helyes az összes terület bérbébeadása azért sem, mert kell, hogy módot nyújtson a kincstár*

*fiatal erdőtisztjei részére ahhoz, hogy magukat a vadászásba begyakorolják, és kívánatosnak jelentkezett a házilagos kezelés azért is, mert csak ez az egy mód kínálkozott czélszerűnek a kártékony vadak megfelelő pusztításához“.*

A 134,100 ha kincstári erdőbirtokból 81947 ha területen és főleg a hegyvidéken a vadászatot házilag üzik, míg a községi és intézeti erdőgazdaságok 200,868 ha térfogatu erdőségeiben a vadászat bérbe van adva.

A házilagosan kezelt vadászterületeken a kerületi főnök jóváhagyása elé terjesztett lelövési javaslat alapján történő vadászatot a gazdálkodó főerdész vezeti.

*A lelövési javaslat mindig akként állittatik egybe, hogy a vadállomány elszaporodása sem az erdő-, sem a mezőgazdaságra káros ne legyen.*

A házilag kezelt vadászterületeken elejtett hasznos vadat árszabályszerű árak és a lődij ellenében a gazdálkodó főerdésznek engedik át.

Ha a védszemélyzetből ejt el valaki vadat, úgy a megfelelő lődij őt illeti, míg ha a főerdész vagy idegen lő vadat, úgy a kerületbeli erdőőrt a lődij fele illeti meg.

A kártékony vadak pusztítását jutalomdíjak kitűzésével segítik elő.

### III. Württemberg.

Württemberg királyság állami erdőgazdaságában a vadászatot

a) házi kezelés utján	57772 ha
b) bérbeadás utján, nevezetesen:	
a személyzet részére való bérbeadás utján	113616 ha
idegeneknek való bérbeadás utján	18000 ha

területen használják.

Ezen szám adatok igazolhatják, hogy Württembergben főleg a bérleti rendszer dívik, mert szerintük ez az eljárás a vadászat ügyeinek adminisztrációját nagyon megkönnyíti.

A bérletekre vonatkozólag megkötendő szerződések ismertetését fölöslegesnek tartjuk; a házi kezelést illető utasításból azonban a következőket említjük fel:

Az erdőgondnokságok minden év április 15-ig bevételi és kiadási előirányzatot mutatnak be a házilagosan kezelt vadászatról,

mely a lelövési javaslat kapcsán az erdőigazgatóság részéről hagyatik jóvá.

Az előírányzott vad lelövését az erdőgondnok és ennek felhatalmazása alapján a védszemélyzet végzi, de azért a felebbvalók is jogosultak arra, hogy a házi kezelésben levő területeken vadász-hassanak vagy vadászatokat rendezhessenek.

Nem az erdészeti személyzethez tartozó egyéneknek csak az erdőgondnok vagy a védszemélyzetből kirendelt valamely egyén jelenlétében szabad a házi kezelésben tartott vadászterületeken vadászniok.

A vadászattal járó fáradságért, valamint a szükséges tacskók tartási költségeinek kárpótlásául minden elejtett vad után meghatározott arányu lőpénz jár, amelyből fele az erdőgondnokot, fele pedig azt az erdőőrt illeti meg, akinek a védkerületében a vadat lőtték.

A lődíj mellett az erdőgondnokot fizetési kötelezettség nélkül, tehát ingyen megilleti a lelőtt borz, nyest, vidra; a siket fajt és fáczán kivételével minden szárnyas, *valamint a szarvasok és őzek agancsa*, míg nyulért és rókáért mérsékelt összeget fizetni köteles.

A többi vadra nézve minden év májusában a helyi vadhus árák figyelemben tartása mellett kilónkénti vagy darabonkinti árjavaslat terjesztetik be jóváhagyás végett az erdőigazgatóságnak.

Amennyiben a vadértékesítés nem valami különleges vadszállítási szerződés alapján történik, a vadak eladását az erdőgondnok a jóváhagyott árszabály alapján eszközölheti. A vadat természetesen az erdőtisztek is megvásárolhatják háztartásuk részére.

A lelőtt vadról az erdőgondnok számadást vezet. A bevezetésnek a lelövés napján vagy a reá következő napon kell történnie. Az eladott vad értékéről az erdőgondnok az állampénztárnak azonnal bevételi utalványt küld, míg a mérsékelt ár ellenében őt megillető rókák és nyulak értékéről csak minden év végén mutatja be az állampénztárnak a tartozási jegyzéket.

#### IV. Poroszország.

A porosz állam-erdőkben rendszerint úgy hasznositják a vadászatot, hogy a fő- és középvad vadászatát (die hohe und Mittel-Jagd) a gazdálkodó főerdész pénztári elszámolással házi kezelésben üzi, az apró vad vadászatát pedig „a számadás körülményességének elkerülése végett“ a főerdész béri a kincstártól.

A házi kezelés a gazdasági költségvetésben szereplő kiadási és bevételi előirányzat alapján s a minden évben márczius hó 1-ig előterjesztendő és a kerületi főerdőmester részéről jóváhagyandó lelövési javaslat fegyelemben tartása mellett történik.

A terítékre előirányzott vadat vagy maga a gazdálkodó főerdész lövi le, vagy a védszemélyzetet hatalmazza fel meghatározott arányu vadászatra, vagy tart egy vadászt (Pürschjäger) e célra; de minden esetben gondot fordít arra, hogy a vadak elejtése vadászmodra (auf waidmännische Weise) történjék. A házi kezelésben tartott vadászterületeken joguk van azonban az előljáróknak is (erdőmester, főerdőmester) vadászniok, valamint hogy ezek rendezhetnek is az ilyen kincstári birtokon vadászatot. Nem az erdészeti személyzethez tartozó egyéneknek a főerdész a vadászatot csak a maga vagy a védszemélyzet valamely tagjának közreműködése illetve jelenléte mellett s csak annyiban engedheti meg, amennyiben ilyen engedélyadás valamely felebbvalója részéről be nem tiltott.

Eltekintve bizonyos legritkább esetektől, midőn a lelőtt vadból egy bizonyos rész meghatározott helyre szállítandó, annak értékesítését rendszerint a főerdészre bizzák.

Az elejtett vadat a főerdész legkésőbb másnap a lelövési jegyzékbe vezeti be s ezt a jegyzéket havonta vagy negyedévenként lezárja s a begyűlt pénz beszállítása kapcsán kivonatos alakban a pénztárnak küldi meg bevételi utalványképpen.

Ha a kerületi erdőőr a vad elejtésénél jelen nem volt, úgy a főerdész a lelövési jegyzékre való utalással öt 6 napon belül értesíteni köteles.

A főerdész részéről a vad után a pénztárnak szállítandó összeg és a részéről a védszemélyzetnek fizetendő löpénz összege egy árszabályban állapítatik meg, melyet hat évenként állítanak össze s amelyet a miniszterium hagy jóvá. Ez árszabálynak a vadfajok, ezek kora és neme szerint eszközölt egybeállításában:

- a) a vad átlagos helyi ára,
- b) a löpénz,
- c) a házi kezelés költséghányada és

d) a pénztárnak a vad után beszállítandó nettóérték tüntetetik fel; megjegyeztetvén, hogy a legutóbbi tételnek megállapítása a fenti adatok igénybevételével a — (b+c) képlet alapján történik.

Látható ebből, hogy a vad értékesítésénél az ezen adatok b) és d) tételei alatt szereplő összeget meghaladó árakban kell oly bevételnek mutatkoznia, melyből a főerdész a vadászat egyéb költségeit, nevezetesen: a hajtók bérét, a vadszállítás költségét, a vadászokutya beszerzésének és azok tartásának költségeit stb. fedezhesse. Mert a pénztárt a vadászat házilagos kezeléséből folyólag csak kivételképpen és csak olyan, a felsőbb hatóság részéről elbírálandó kiadások terhelhetik, melyek: a vadtaplálás télen, nagy hó esetén, bekerítés a vad ellen, idegen vadászterületek bérlete, vagy törvényszerű vadkártérítések.

A költségvetési év végén a lelövési jegyzék másolata alkotja a főerdész lőszámláját, mely megbírálvá a pénztárnak küldetik meg, hogy okmányolhassa a házi kezelésbeli vadászat bevételi összegét.

Az apróvad vadászatának a főerdész részére való bérbeadása 6 évre és akként történik, hogy személyváltozás esetén az utód a bérleti viszonyba akadály nélkül léphet.

A főerdész a bérbevett vadászterületen a bérleti szerződés korlátai között és a védszemélyzetnek biztosított jogok\*) figyelemben tartása

\*) A védszemélyzetnek joga van:

1. A védkerület határai között bármely időben rókát löni v. fogni, sőt a főerdész engedélyével áshatja is a rókát.

2. A védkerület határain belül borzot fogni. Hogy azonban ezen mindig jobban ritkuló és nem is ragadozó állat teljesen ki ne pusztuljon, a főerdész a borzfogást egy időre be is szüntetheti.

3. A védkerület határain belül és a törvényszerű tilalmi időn kívül vonulásban vadkacsát löni. Fiatal kacsák felkeresése és vadászása csak a bérlő engedelmeivel eszközölhető.

4. A védkerület határain belül és a törvényszerű tilalmi időn kívül huzás közben erdei szalonkát löni. Az erdei szalonka felkeresése és ilyképp való vadászása, ott, ahol az ilyen eljárás a vadállomány nyugtalanítására nem vezet, csak a bérlő engedelmeivel és a részéről meghatározott helyen eszközölhető.

5. A védkerület határain belül a kis és bekasszin szalonkákat (Gallinago major, Gallinago scolopacina. Gallinago gallinula.) felkeresheti és lelőheti. Jogában áll azonban a bérlőnek, hogy azokban a tagokban, ahol ennek a vadnak vadászatát a maga részére kívánja biztosítani, a védszemélyzetet ettől a vadásztól eltiltsa. Ez eljárásnál azonban ügyelni kell arra, hogy ilyen tilalom folytán a személyzet ennek a vadnak vadászásától teljesen el ne vonassék.

6. Fenyves rigók vadászása, amennyiben törvényes intézkedések vagy kormányrendeletek nem tiltják és annak kiemelésével, hogy a madárhurok elhelyezése az erdei fiatalosok teljes kímélése mellett és illetve megkárosítása nélkül történjék, szintén szabad a védkerület határain belül. A hurokvetés azonban csak a kormányzósági rendelettel megszabott időben eszközölhető. És ha valamely kormányzósági kerületben a rigók védelme érdekében bizonyos közigazgatási intézkedés fenn nem áll, úgy a hurokkal való fogás csak október és november hónapban történhetik.

mellett és végül a nélkül, hogy előljáróit a vadászatok dolgában mellőzné, vadászhatik. Köteles ugyanis előljáróinak kívánságát úgy a személyüket illető vadászás dolgában, mint a vadászatokra való meghívásuk tekintetében figyelembe venni.

Ott, ahol a mérsékelt arányú vadállomány fentartása megkívánja és ahol nagy áldozatokba nem kerül, kibérelt az állam a szomszédos magánbirtokok vadászatát is s azokban a közép és fővad vadászását házi kezelésbe veszi, az apró vad vadászatát pedig az előzők szerint bérbe adja a főerdésznek. Megengedik bizonyos esetekben azt is, hogy az ilyen szomszédos területeket maga a főerdész bérelje ki. Kötelességévé teszik azonban ily esetben, hogy az a bérelt területén elejtett közép és fővadat úgy, mint a házi kezelésbeli területről valót számolja el; s ebbeli kötelességei anyagi kárpótlására neki bizonyos és arányos összeget utalnak ki az állampénztárból.

Egyes főerdészségi kerületekben udvari vadászatok céljaira a szokottnál nagyobb vadállományt tartanak s a vadászterületeket az udvari vadászatokra való tekintettel látják is el.

Az ilyen, többnyire bekerített királyi vadászterületeken is a gazdálkodó főerdész látja el a vadászatot s a lelőtt vadból befolyó összegek itt is az állampénztárba folynak. A kerítések létesítésének és fentartásának összes költsége, a vad táplálásának, a sónyalók létesítésének és fentartásának s egyéb vadászati berendezéseknek összes költségei, épügy a védszemélyzet megerősítésére szolgáló és itt alkalmazott vadőri személyzet összes költségei, valamint az udvari vadászatok költségei is a főerdész részéről szerkesztendő számlákra a királyi udvari vadászati hivatal részéről térítettek meg.

Ismertetvén ezekben a porosz királyi állam-erdők vadászatának ellátását, idéznünk kell még a Poroszország erdőgazdasági viszonyait ismertető, Hagen-Donner-féle munkából a következőket:

*„Több oldalról és ismételten felmerült a kérdés, hogy nem volna-e érdemes az államerdőkben a vadászatot a legtöbbit igérőknek bérbe adni, tekintettel arra a jövedelem-emelkedésre, amivel ez a dolog járna? A vadászatkedvelők részéről e tárgyban előterjesztett kérvények alapján foglalkozott a képviselőház is e kérdéssel s az ezirányú kérelmeket annak tekintetbe vételével és annak*



*indokolása mellett utasította el, hogy az erdőgazdaság célja és azok az alapelvek, amelyeknek a kincstári erdőkben való vadászat gyakorlásánál figyelembe kell vétetniök, nem engedhetik meg e kérdésben az egyoldalú pénzügyi szempontok érvényesülését s így szabály szerint ki is zárják azt, hogy a kincstári erdők vadászata a legtöbbet ígérőknek bérbe adassék.*“

*„Ezt a felfogást teljes mértékben elfogadhatjuk, mert tényleg a legfontosabb körülmények támogatják.*“

*„Szólanak mellette mindenekelőtt és általában azok az alapelvek, amelyek az idegen birtokon való vadászati jognak megszüntetését kívánták meg. Ezekhez tartoznak pedig főleg az erdőtelepítés és erdőápolás érdekei, amelyek a vadkárók elhárítása okából megkövetelik, miszerint az erdőgazdálkodás és a vadászat gyakorlása okvetlenül egy kézben legyen s így ott, ahol még megvan a vadállomány, azt akkép lehessen fentartani, hogy általa az erdőgazdaság ne szenvedjen.*“

*„De még más körülmények is készítetik ily eljárásra az állam erdészétét.*“

*„Tapasztalás szerint ugyanis oda vezet a kincstári erdők vadászatának bérbeadása, hogy az erdőgazdasági tisztviselőkben az erdő iránt való élénk érdeklődés kihal, ha nekik az erdőben való vadászás eltiltatik. Pedig az erdőnek ez a szeretete és az erdőben való foglalkozás az, mely az erdőgazdasági tisztviselők eredménydús működésének legfőbb mozgató ereje, aminőt parancsok és ellenőrzések sohasem biztosíthatnak olyan mértékben, mintha az a gazdálkodó tisztviselőben önmagától támad. Az ilyen érdeklődés hiánya azután az erdőgazdaságra olyan hátrányokkal és károkkal jár, amilyenek korántsem állanak arányban azzal, a mostanihoz mérten különben sem sokkal nagyobb bevétellel, amely a vadászterületeknek a legtöbbet ígérők részére való és bizonytalan tartósságú bérbeadása biztosíthatna. Ehhez járul még az a körülmény is, hogy a vadászat fontos eszköz erőteljes, életvidám, a fáradságot és az idők viszontagságait elviselni tudó, a tartós munkásságba gyakorlott, az erdő iránt kedvvel és szeretettel viselkedő erdőtisztek neveléséhez. Ilyen tényezők nélkül az erdészet nem virulhat; pedig ha a vadászatot idegeneknek való bérbeadás által elvonnék tőle, megfosztanák létfeltételének, az utódok neveléséhez kívánatos eszközeinek alap-*

elemétől és nem adnák meg a módot, hogy a fiatal erdészek a vadászásra kitaníttassanak és begyakoroltassanak.“

„Az utolsó háborúk alkalmával vadász-zászlainkban éppen a rátermettség és kitartás által tűntek ki az erdészeti szolgálatból kikerülő vadászok.\*) Ezeknek a zászlóaljoknak nagy hátránya lenne, ha úgy a védszemélyzet, mint az erdőgazdasági tisztikar fiataljai a jövőben a vadászásra be nem gyakoroltatnának.“

„Azon érvvel szemben pedig, hogy a legtöbbet ígérők részére való bérbeadás esetén az erdőgazdaság tisztai és védszemélyzete úgy sem volna teljesen kizárható a vadászat gyakorlásából, mert a bérlő őket a felügyeletre ugys felkérné, a vadászatokra pedig meghívná, válaszul adhatjuk, hogy mindebből a bérlő és az erdészeti alkalmazottak között a tapasztalat szerint olyan viszony támad, mely a legnagyobb kellemetlenségekre vezet és rendszeren olyan gyanúsításokkal végződik, amelyek az erdészeti szolgálat és fegyelem érdekein jelentékeny csorbát ütnek.“

„Kívánatos ezért, hogy Poroszországban ez a kérdés mindig a most fennálló alapelveken találjon megoldást és sohase vezessen az erdőgazdálkodás és a vadászat természetellenes szétválasztásához. Ez a kettő sokkal szorosabban nőtt össze, mintsem hogy azokat szétszakíthatnók annak az egésznek a lényeges megkárosítása nélkül, amelyet együttvéve alkotnak.“

Ezen kijelentések szószerinti ismertetése után közölnünk kell még azokat az általános alapelveket, amelyek Poroszország kincstári erdőgazdaságában a vadászat ügyeit intézik. Ez irányban ugyancsak a fenn idézett munka a következőket tartalmazza:

„A porosz állam-erdők gazdaságában általánosan az az alapelv az uralkodó, hogy a nagyobb erdőterületeken, ahol az érdemes, mérsékeltbb számarányu vadállomány tartassék fenn akként, hogy vele és általa sem az erdő-, sem a mezőgazdaság károkat ne szenvedjen. A vadászatot tehát mindig az erdő- és mezőgazdaság érdekeivel egybehangzóan és akként kell ellátni, hogy az gonddal ápolassék és vadász módra gyakoroltassék.“

\*) Poroszországban az összes erdőtisztai és altisztai személyzet s az e pályára készülő katonai kötelezettségüknek a vadász zászlóaljknál tesznek eleget.

Ezek azok a nézőpontok, amelyek a külföldi államok erdőgazdaságaiban a vadászat hasznosításánál mértékadók.

A német birodalom mindegyik országára nem<sup>1</sup> térünk ki, hogy ismétlésekbe ne essünk. \*) Ismertettünk annyit, a mennyi megvilágítja a felfogásokat. A mennyi bizonyoságul szolgálhat ahhoz, hogy megállapodott viszonyok között azok a magasabb nézőpontok és állami érdekek, melyek a kincstári erdőgazdálkodást minden tekintetben irányítják, a vadászat hasznosításánál is figyelemben részesülnek.

Ismertetésünkben ugyanis élen kiemelkedik az a körülmény, hogy éppen olyan országokban, ahol a vadászat a legmagasabb fokot érte el, ott az állami erdőgazdaságok nem törekednek a vadászatból várható, bár csak efemer értékű pénzügyi nyereségre. És figyelemre méltó az a szélteben érvényesült irányzat, a mely szerint kincstári birtokon az erdőgazdaság érdekeit nem sértő vadtenyésztés mellett, a vadászatot vadászmodra, idegenek kizárásával, s a szemmel tartandó nemzetháztartási érdekek szolgálatában

---

\*) Kiegészítéskéül a közlötteknek a dolog iránt érdeklődők részére felemlíthetjük még, hogy:

*Szászországban* a kincstári erdőgazdaságok vadászatát a gazdálkodó erdőtiszték bérlik. Házi kezelés ott nincs alkalmazásban.

*Braunschweig* kincstári erdőgazdaságaiban házi kezelésben üzik a vadászatot.

*Bajorországban* 1850-ben oly intézkedések történtek, melyek szerint a kincstári erdőgazdaságok vadászata a legtöbbet ígérőknek volt bérbeadandó. De már 6 év múltán 1856-ban a szerzett tapasztalatok nyomán változtattak e rendszeren, s a vadászat házilagot kezelését hozták be; s azt azóta alkalmazzák is a következő alapelvek szerint: A vadászás az erdőgazdálkodót illeti meg, akinek gondját képezi egyben az is, hogy a lelött vad megfelelő módon a kincstár javára értékesíttessék. A vadat részben szállítási szerződések alapján hasznosítják, részben pedig a helyi szükségletnek engedik át árjegyzéki áron. Az időszakonként megállapított árjegyzéket a miniszterium erdészeti osztálya hagyja jóvá ép úgy, mint a minden éves lelövési javaslatot és a vadászati üzemre vonatkozó, s az u. n. erdőhivatal (= erdőgondnokság) részéről tervezett előirányzatot is. A vadászati üzem kiadásait ép úgy számolják el, mint az erdőgazdasági üzem kiadásait.

az erdőgazdaság személyzete gyakorolhatja a leghelyesebben.

Mely körülmények indokolják ezt a felfogást, azt főleg a Poroszországra vonatkozó ismertetésünk s az abban idézett kijelentések eléggé megvilágítják.

A vadászból befolyó jövedelem arányai tekintetében a külföldi és főleg a német viszonyokra nálunk oly gyakorta és oly szívesen történő hivatkozások értékét pedig illuzóriussá teszik azok a statisztikai eredmények, a melyek a német birodalom egyes országai kincstári erdőgazdaságának a vadászból befolyó jövedelmét tüntetik fel.

Bajorországban pl. az államerdők vadászatának tiszta jövedelmét az 1894/95-ik költségvetési évre 120200 márkával irányozták elő, a melyből az erdő egy hektárára 0·13 márka esik. Poroszország államerdeinek vadászata az 1893. évben 0·09 márkát jövedelmezett hektáronként. Elsass-Lotharingiában a házilag kezelt vadászat 0·16 márka hektáronkénti tiszta haszonnal záródott az 1887/88. költségvetési évben, sőt az akkor bérbeadással hasznosított, s az e célra eléggé megválogatott vadászterületek sem jövedelmeztek hektáronkénti átlagban többet 0·68 márkánál.

Ez az utóbbi adat összehasonlításként és egyben bizonyoságul is szolgálhat ahhoz, hogy a bérbeadás rendszerének még látszólagos pénzügyi eredményei sem sokkal nagyobbak a házilagos hasznosítás mellett befolyó jövedelemnél.

Erre különben világos bizonyosságul szolgálhatnak a Baden nagyhercezségre vonatkozó adatok is. A német birodalom országai közül ugyanis Hessen és Baden nagyhercezség azok, a melyekben a kincstári erdőgazdaságok vadászatának hasznosításánál annak idején a magánosok részére való bérbeadás elve jutott szélesebb körben érvényre.

Baden nagyhercegségben azon területek egy jó részében, a melyek az uralkodó család czéljaira le nem foglaltak, a vadászatot még 8—10 évvel ezelőtt is a legtöbbet ígérővel 6—12 évre kötött szerződések révén bérbeadás útján igyekeztek hasznosítani, s csak bizonyos helyeken engedték meg a gazdálkodó erdőtisztnek, hogy a vadászterületet bérbe vegye.

1887-ben, amikor e rendszer még teljes egészében érvényesült, a kincstári erdőgazdaság vadászata hektáronként évente nem jövedelmezett többet 0·33 márkánál.

És Baden nagyhercegségben is el kellett következnie a rendszerváltozásnak.

Az 1898. évi budget-tárgyaláskor történt, hogy a badeni országgyűlésen az egyik képviselő kérdést intézett a pénzügyminiszterhez, mint a kinek ressortjába az erdőgazdaság tartozik, hogy mivel tudná megindokolni azt a jelenséget, mely szerint a vadászatból várható és évente valamelyes emelkedést feltűntető bevételek előirányzatában ezuttal a visszaesés jelensége mutatkozik?

A felelet az interpellációra nem késett és hatásában nem is maradt eredménytelen!

Ez a felelet pedig reámutatott arra a körülményre, mely szerint a bérlőket igen bajos arra szorítani, hogy a bérbeadott vadászterületeken azt a vadállományt tartsák fenn, mely az erdőgazdálkodás károsodására nem vezet. Az elszaporodott vadnak az erdőben okozott károsításai pedig nemcsak békót vernek az erdőgazdálkodásra, de olyan természetűek, hogy azok értékét elbírálni s azt a vadászat bérlőjével megtéríttetni egyszerűen nem lehet!

A facseték vezérhajtásának lerágása, a fiatal fák kérgének felhasítása vagy lehántása olyan károsodás, melyet az évszázados életre hivatott erdők fái ugy az alakbeli

kifejlődés, mint a sebhelyekből keletkező rákos jelenségek, és ekkép minőségbeli veszteség folytán elébb vagy utóbb felismerni igen, azonban a károsodás idején pénzértékben kifejezni s a vadászbérlővel megtéríttetni éppenséggel lehetetlen.

Ép ugy bajos, sőt a lehetetlenséggel határos annak az értékvesztésnek a megállapítása, amely a csemeték csucshajtásának megismétlődő \*) lerágása és a fejlődésben néha egy évtizedig való visszamaradása folytán nagy erdőterületek fiatalosainak növedékvesztésében nyilvánul meg.

Sok egyéb figyelembe veendő tekintetek mellett ezek a jelenségek tették kívánatossá, hogy a béretek fokozatos beszüntetése kapcsán a vadászat megfelelő és arányos évi összeg fizetésének ellenében a gazdálkodó erdőtisztnek adassék bérbé. Az erdőtiszt ugyanis két irányu felelőssége tudatában legjobban találja el a vadnak azon helyes számarányát, amelyen az okszerűen tenyésztve az erdőgazdaság hátráltatásával és érzékeny megrövidülésével nem jár.

Ez a nézetnyilvánulás ott természetes kifejezése az idők folyamán szerzett helyi tapasztalatoknak. És ez a felfogás az, mely hol előbb, hol pedig utóbb történt elfogadás mellett immár általánossá vált a német birodalomban.

Schwappach dr. a kérdéstről irván, beigazolja azt, hogy német földön már korábbi időkben is érezhetők voltak azok a hátrányok, amelyeket a mezőgazdaságban ugy, mint az erdők kezdetleges gazdaságában a vadnak aránytalan elszaporodása okozott. A mező- és erdőgazdaság fejlődése az ellentéteket csak kiélesítette s azt eredményezte, hogy az 1848—1850. évek között a vadállományt széltében apasztani kellett.

„Ezen idő óta a *mezőgazdaságot* a modern törvény-

\*) Ahol ugyanis az oldalhajtások az elveszett csucshajtás szerepét átveszik.

hozás, nevezetesen a vadkárok megtérítésére vonatkozó és az egész német birodalomban érvényesült intézkedések ma már mégis eléggé biztosították“.

„Kedvezőtlenebb azonban ilyen tekintetben az *erdőgazdaság* helyzete, mert még hiányzanak részére a megfelelő törvényes határozatok és mert a vad által okozott károkat még kevés figyelemben részesítik s megfelelően nem is méltatják.“

„A mezőgazdasági terményeknél, ahol a vetés és aratás közé legfeljebb egy év szorul, a vadkár könnyen demonstrálható. Az erdőgazdaságnál azonban, ahol az erdő telepítése és annak letarolása között hosszú idők telnek el, a vadkárosítás következményei aránytalanul nehezebben igazolhatók be“. „Ha mégis figyelembe vesszük, hogy csak némileg is számottevőbb vadállomány mellett az erdőmivelési költségek 200, sőt 400 százalékkal is emelkednek, hogy a fiatalosok kifejlődését a vad részéről való lerágatás mennyire hátráltatja, hogy ilyen körülményekre való tekintettel az erdőfelújítás milyen költséges eljárásai választandók és hogy a fanemek, a melyek az adott viszonyok között telepítendőek lennének és a jövedelmezőség emelése érdekében figyelmen kívül hagyandók nem volnának, a vadállományra való tekintettel mellőztetnek: — akkor a bajok eléggé világos képe tárul elénk“.

Valóban, ha az ember szeme elé kerülnek azok a fiatalosok, amelyeket a vad tett tönkre, vagy amelyeknél a vad ellen való védekezés érdekében nagy területeken minden csemete csucshajtását pl. kender-kóczczal burkolják be, vagy a vadnak kellemetlen szagu kenőcscsel védik, vagy sodronnyal, esetleg Lanz-féle csipkés bádog-rügvédővel övezik, — egy természetellenes kép tárul elénk, mely éppen nem épületes, nem aesthetikus és alászállítja

annak a hatásnak az értékét, a melyet egy fiatalos erdő látásától joggal elvárhatunk. És alászállítja különösen a mi szemünkben, a kik az erdőnek élünk, akik az erdőgazdaságot szolgáljuk és akik a vad készsleges ápolása mellett a vadászatot is örömteljes kedvteléssel gyakoroljuk arra szokott véralkatunk révén.

Ezek az állapotok pedig Baden nagyherczesség kincstári erdőgazdaságaiban ott, ahol a vadászatot bérbeadással hasznosították, napirenden lévő jelenségek voltak s ennek a rendszernek természetes következményeiként mutatkoztak hasonló jelenségek egyebütt is!

Nem kívánnánk ezért a vadászat és nem óhajtánánk a magyar kincstár erdőgazdasága érdekében, hogy nálunk is az ilyen jelenségek kerüljenek napirendre és gördítsenek akadályokat a helyes fejlődés elé. Azért is, amikor mindezt leirtuk, a vadászatnak úgy, mint az erdőgazdaságnak is használni kívántunk. És nem szeretnők, ha mindezen körülmények felemlítésével bárki előtt a vadászat elleneseiként és nem barátaiként tünnének fel. Hangsúlyozzuk is azért Schwappach dr. igazát, hogy „bár a költség és az eredmény mérlege kulturállamokban nem kedvez a vadászat érdekeinek, mégis helytelen volna, ha a vadászat nemzetgazdasági fontossága fölött mindjárt pálczát is törnénk!” „Mert éppen a vadászat üzésében sok olyan ethikai tekintet, affekcziós érték és indirekt előny mutatkozik, amelyet figyelmen kívül hagynunk nem szabad.“

„Amiként ugyanis a vadászatot már az ó-korban nagyra becsülték azért, mert a hadviseléshez megkívánt ügyesség és megedzés tekintetében kitünő iskolául kínálkozott, azonképpen ma is egy fontos tényező ahhoz, hogy a mai modern társadalmat az agyatifárasztó és idegbontó tevékenységében ellensúlyozza.“



„Az erdőgazdasági tisztviselőnek pedig, aki el van zárva a városi élet kellemes változatosságaitól, a vadászat nyújt majdnem egyedüli szórakozást és fokozza benne az érdeklődést az erdő és az abban üzött gazdaság iránt. A vadászat ugyanis vonzza őt az erdőbe és a vadászat eltereli őt az erdő olyan pontjaira, is, a melyekre egyébként nem került volna!“

„Azért is, ha a vadászat tulhajtásából eredő kinövéseket meg is kell akadályoznunk, mégis nem volna a nemzetgazdasági érdekeknek megfelelő, ha a vadászat teljesen megszűnnék, mert a vadászat észszerű és az adott viszonyokhoz alkalmazott ápolása az állam gazdaságában is indokolt“.

#### FORRÁSMUNKÁK.

Die Forste des in Verwaltung der k. k. Ackerbau-Ministeriums stehenden Staats- und Fondsgüter. Irta ministeri megbizásból Schindler K. cs. k. erdőtanácsos. Kiadja az osztrák cs. k. földmívelési ministerium.

Mittheilungen über die forstlichen Verhältnisse in Elsass-Lothringen. Irta ministeri megbizásból báró Berg, Elsass-Lotharingia jelenlegi országos főerdőmestere.

Die forstlichen Verhältnisse Württembergs. Irta Graner, dr. Bühler és mások Hivatalos kiadás.

Die forstlichen Verhältnisse Preussens. Irta Hagen Ottó, Poroszország volt országos főerdőmestere. A második kiadást átdolgozta Donner K. por. kir. országos főerdőmester.

Die Badische Forstverwaltung und ihre Ergebnisse. Irta Krutina Frigyes nagyhercegségi titkos tanácsos, a badeni állami erdőgazdaság feje.

Dr. Schwappach : Forstpolitik, Jagd- und Fischereipolitik.

Dr. Graner : Forstgesetzgebung und Forstverwaltung.









7

